

УДК 339.9 (477:5-15)

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РЕГІОНІ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ

Абумуфрех Мурад

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-47-81,
e-mail: abumufreh_murad@hotmail.com*

Розглянуто чинники та передумови економічної інтеграції в регіоні Перської затоки. Проаналізовано процеси інтеграції в межах Ради співробітництва арабських держав Перської затоки, виділено основні чинники, які на них впливають, зокрема: економічна близькість, надлишок капіталу, однакова структура зовнішньої торгівлі тощо.

Ключові слова: економічна інтеграція, інтеграційні процеси, Рада співробітництва арабських держав Перської затоки.

Актуальність проблеми. Характерною особливістю міжнародних економічних відносин на сучасному етапі є зростання прагнення окремих країн до міжнародної економічної інтеграції. Вона стає результатом поглиблення міжнародного поділу праці, більш високим ступенем інтернаціоналізації господарського життя.

Інтеграція породжує якісні зміни в багатьох складових сучасного світу: по-перше, трансформується просторова організація системи міжнародних економічних відносин; по-друге, перерозподіляються ролі між учасниками, в якості яких починають виступати інтеграційні об'єднання, створені в різних регіонах світу. Проблема інтеграції, розвитку взаємовигідних зв'язків з країнами світу, входження в міжнародні економічні відносини як незалежної держави, пошук свого місця у вирішенні життєво важливих проблем світового розвитку – це надзвичайно актуальні проблеми. У цьому контексті дослідження інтеграційних процесів у Перській затоці, формування взаємовигідних відносин між країнами є об'єктивним з точки зору вирішення завдань ефективного інтегрування країн цього регіону у світове співтовариство.

Регіон Перської затоки займає особливе місце в системі міжнародних економічних відносин, що зумовлено його виключно важливим геостратегічним положенням, багатими запасами енергетичних ресурсів (у цьому регіоні зосереджено 42,2 % реальних світових запасів нафти і 10,2 % світових запасів газу), роллю арабських держав як світових фінансово-валютних центрів [1, с. 344].

Аналіз попередніх досліджень. Розвиток інтеграційних процесів у Європі і в інших регіонах показав, що для досягнення успіху в інтеграції національних господарств лише ринкових методів недостатньо. Участь державних і міждержавних органів у регулятивному механізмі міжнародної економічної

інтеграції є очевидною. З'являється школа, що отримала назву ринково-інституціональної. Поряд з ринковими чинниками, вона визнала важливу роль господарської політики держав і міждержавних структур, які розвиваються в окремих інтеграційних об'єднаннях. Представники цієї школи (Б. Баласса, М. Алле) намагаються знайти компроміс між ринковим та державним механізмом інтеграції.

На відміну від представників ринкової школи, інтеграцію вони розглядають як єдність, гармонізацію в міжнародному масштабі економічних та економіко-правових елементів. Причому ця єдність формується поступово, поетапно, від нижчих форм до вищих. Пропозиція Б. Баласси щодо класифікації рівнів інтеграції наразі є актуальною. Основними етапами інтеграції є зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, повна економічна інтеграція.

Заслугове на увагу поява структурної школи. Її представники (Г. Мюрдаль, А. Маршалл, Ф. Пероу) розглядають економічну інтеграцію як процес структурних перетворень в економіці країн з центрами розвитку інтеграції – великими компаніями (ТНК) і цілими галузями промисловості. Результатом таких перетворень, на їхню думку, є якісно новий інтегрований простір з більш досконалим господарським механізмом. Інтеграція для них є процесом створення нової економічної структури. Наприклад, А. Маршалл, розвиваючи думку про справжню інтеграцію, наголошує, що вона можлива лише на стадії економічного союзу, коли відбувається взаємопроникнення національних господарств, і пов'язана зі змінами в їхній структурі [2, с. 74].

Варто зазначити ще один напрям теорії міжнародної інтеграції – неокейнсіанський, який відображено в концепції дирижизму. Інтеграцію представники цього напрямку (Р. Купер, А. Філін та ін.) розглядають як процес формування оптимальної ринкової структури. Головною проблемою регіональної інтеграції є пошук оптимального поєднання двох можливих варіантів розвитку економічної інтеграції: а) об'єднання країн з подальшою втратою ними суверенітету і взаємним погодженням економічної політики; б) інтеграція з максимальним збереженням національної автономії. Наприклад, Я. Тінберген (один із теоретиків дирижизму) вважав, що функціонування міжнародних інтегрованих структур можливе на основі розробки їхніми учасниками спільної економічної політики і погодженого соціального законодавства [3, с. 52].

Практичну цінність у процесі інтеграції становлять теорії, які досліджують економічні наслідки інтеграції. Передусім теорія митних союзів, запропонована Дж. Вайнером. В основу цієї теорії покладено порівняння торгівлі між країнами в умовах існування в кожній з них власного митного тарифу та в умовах підписаної між ними угоди про митний союз, що скасовує тарифи у взаємній торгівлі. У результаті утворення митного союзу і скасування тарифів у взаємній торгівлі країни-учасниці мають два протилежних напрями наслідків: а) статичні ефекти, що виникають внаслідок перерозподілу існуючого капіталу, праці та інших ресурсів економік-учасниць; б) динамічні ефекти, що впливають на

виробничі потужності, продуктивність та зростання економік-учасниць [2, с. 284–291].

У рамках існуючих наукових шкіл виникли й альтернативні концепції міжнародної економічної інтеграції. Вони диференціюються залежно від цілей та часу протікання інтеграційного процесу. На цій основі розглядають моделі двошвидкісної і багатошвидкісної Європи [4; 5]. Беруть до уваги той факт, що внаслідок різних стартових умов учасники інтеграції, проголосивши спільні цілі, можуть витратити неоднакову кількість часу для їхнього досягнення. Прикладами різношвидкісної інтеграції є Маастрихтські угоди (1992) про критерії конвергенції щодо створення єдиного внутрішнього ринку ЄС та Європейського валютного союзу.

Мета дослідження. Метою нашого дослідження є вивчення чинників та передумов економічної інтеграції в межах Ради співробітництва арабських держав Перської затоки.

Викладення основного матеріалу. У соціально-економічній дійсності країн регіону можна виокремити дві сфери господарювання: сектор традиційний і сучасний, упроваджений ще за колоніальних часів і дотепер орієнтований на зовнішній ринок. Традиційний сектор сягає корінням в общину, він менш рухливий, консервативніший. Цей сектор є основою економіки в багатьох країнах, передусім на селі, де освітній рівень невисокий і великий вплив релігії. Процес модернізації та реформування економіки всіх господарських структур в арабських країнах почався в перші роки після набуття незалежності і триває вже півстоліття.

Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції передбачають можливість країн вибирати ті чи інші форми, механізми взаємодії їхніх національних економік у регіональних об'єднаннях. Це стосується і країн, які входять до Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ). Звичайно, процес інтеграції не може відбуватися без наявності сприятливих об'єктивних і суб'єктивних передумов, що відповідають внутрішнім і зовнішнім умовам. Важливим чинником активізації цього процесу є наявність спільних економічних і політичних інтересів. Водночас інтеграційні процеси значно активізуються за наявності національних передумов, єдності культури, мови, традицій, релігії.

Дещо успішніший досвід інтеграції вдалося отримати країнам-членам Ради співробітництва арабських держав Перської Затоки (РСАДПЗ). РСАДПЗ створили у травні 1981 р. для просування співпраці та інтеграції між такими країнами Перської затоки: Бахрейном, Кувейтом, Оманом, Катаром, Саудівською Аравією та ОАЕ. Асоційоване членство Іраку в РСАДПЗ скасоване після вторгнення Іраку в Кувейт. Країни-члени РСАДПЗ мають багато спільного – це нафтодобуваючі країни з доволі консервативними монархічними режимами, схожі за етнічними, соціально-політичними структурами та відмінні від інших нафтодобуваючих країн за запасами нафти та прибутками від неї на душу населення. Будучи членом GAFTA, аравійська «шістка» в пошуках міцнішої та стрімкішої інтеграції заснувала РСАДПЗ. Особливістю діяльності РСАДПЗ є

пропаганда «аль-гавія аль-халіджия» («ідентичності Перської затоки»), хоча водночас кожна з арабських монархій прагне укріплення власних унікальних традицій та національної культури [6, с. 2–4].

Головною складовою діяльності РСАДПЗ є економічна інтеграція. У 1990-х роках країни-члени РСАДПЗ визнали необхідність диверсифікації економік, залучення приватних та іноземних інвестицій в інфраструктуру та промисловість. У диверсифікації економіки та зниженні залежності від нафтового сектору найбільших успіхів досягли ОАЕ та Бахрейн. ОАЕ поєднали стратегію використання нафтових прибутків з розвитком туристичної галузі, а також стали комерційним транспортним, фінансовим і сервісним центром. Схожий шлях пройшов і Бахрейн. Саудівська Аравія внаслідок консервативних поглядів на туристичний бізнес, який не відповідає моральним правилам традиційного ісламу, обрала шлях індустріальної модернізації, що спиралась на державний сектор [7, с. 7–11].

Взірцем для моделювання економічної діяльності країни-члени РСАДПЗ з самого початку вважали Європейське Економічне Співтовариство. У травні 1992 р. на засіданні міністрів торгівлі пріоритетною метою РСАДПЗ було оголошено створення спільного ринку. Міністри фінансів арабської «шістки» 1994 р. погодилися на поступову уніфікацію тарифів. Грудень 2001 р. ознаменувався підписанням нового документа про регіональний економічний союз під назвою «Економічна угода між арабськими країнами РСАДПЗ», що замінило Єдину економічну угоду 1981 р. Нова угода передбачала створення митного союзу до 1 січня 2003 р. Однак з імплементацією задекларованого митного союзу в країн-членів РСАДПЗ виникли деякі труднощі. На грудневому саміті лідерів країн РСАДПЗ 2005 р. започаткування повномасштабної діяльності митного союзу перенесли на 2007 р. [8]. Втім у звіті РСАДПЗ за 2009 р. ці труднощі назвали перехідним періодом (2003–2009), який дозволив країнам-членам адаптуватися до аспектів діяльності митного союзу. Серед основних досягнень РСАДПЗ на 2009 р. можна назвати: уніфікацію законів та процедур в економічній сфері; заснування спільних установ (наприклад, Організація з питань інвестицій Перської Затоки, Організація з питань стандартизації РСАДПЗ та ін.), задля поглиблення технічної та економічної співпраці між країнами-членами РСАДПЗ; прийняття 2005 р. документа про Спільну торговельну політику, що уніфікував зовнішню торговельну політику країн РСАДПЗ; заснування вільної торговельної зони (1983–2002) між країнами-членами РСАДПЗ; ухвалення 2008 р. угоди про створення монетарного (єдиного валютного) союзу. Формування монетарного союзу передбачало перехід до 2010 р. до спільної валюти «халіджі». Проте ще 2007 р. Оман відмовився від проекту переходу до спільної валюти. Згодом у травні 2009 р. до Оману приєдналися й ОАЕ, які були вкрай роздратовані порушенням домовленостей щодо розташування спільного банку та емісійного центру нової валюти РСАДПЗ. Спорудивши необхідні будівлі в Абу-Дабі, ОАЕ були здивовані ініціативою Саудівської Аравії, яка вирішила розташувати спільний банк та емісійний центр у себе в Ер-Ріяді [9, с. 20].

Саме інтеграційні процеси в рамках РСАДПЗ визначаються цілою низкою характеристик, які певною мірою відрізняють їх від інших моделей міжнародної економічної інтеграції. Зокрема, для країн, що входять до Ради співробітництва, характерною ознакою є одноманітність структур національних господарств, вони мають подібні політичні інституції, відносно однорідну систему освіти і мистецтва, уніфіковані на основі власне релігійної ідеології та арабської мови [10, с. 34].

Оскільки створення РСАДПЗ припадає на 1980-і роки минулого століття, то можна говорити про те, що це угруповання належить до другої хвилі інтеграції, зумовленої, на думку дослідників, реакцією країн, що розвиваються, на укріплення торгових блоків у Північній Америці та Західній Європі. Угруповання цього періоду часу, зазвичай, переважно об'єднувалися на базі політичних чинників та здебільшого не опиралися в інтеграційних процесах на наявність економічного притягнення (навпаки, в економічному плані багато з них є конкурентами через однорідність спеціалізації). Відповідно до статистичних даних наприкінці 1970-х – напочатку 1980-х років у структурі ВВП країн-членів зазначеного угруповання в середньому 46 % складала промислова галузь, яка базувалася на видобуванні, переробці та торгівлі нафтовою та газовою продукцією, що загалом підтверджує інтеграційні тенденції другої хвилі.

Водночас РСАДПЗ намагалася створити різнобічний економічний блок за певний проміжок часу. Оскільки економіки країн-членів Ради співробітництва були високодохідними та базувалися на нафтогазовій галузі, що створювало приблизно рівні стартові умови та схожі проблеми в досягненні поставлених інтеграційних цілей. Отож можна стверджувати, що теорія різношвидкісної інтеграції є складовою інтеграційного процесу в РСАДПЗ.

Серед напрямів формування інтеграційних процесів у РСАДПЗ можна виокремити такі: по-перше, Рада співробітництва виникла в результаті політичних зусиль. Намагання досягти взаємодоповнення господарських структур, зменшити конкуренцію між собою при здійсненні стратегії диверсифікації економіки, забезпечити безпеку в регіоні стало мотивом щодо створення інтеграційного угруповання. По-друге, це процеси, які активізувалися внаслідок географічної, етнічної, культурно-релігійної близькості країн-учасниць та частково посилення торговельно-економічних відносин. Розглядаючи внутрішньорегіональну торгівлю як один із чинників становлення та розвитку інтеграції, зазначимо, що торгівля в межах Ради співробітництва упродовж 1980–1990 рр. зросла з 6,7 % до 7,2 % [11]. А за період з 2000 до 2007 рр. взаємна торгівля в рамках РСАДПЗ збільшилась на 28 % і досягла 19,3 % усієї торгівлі в регіоні [12]. Ці дані спростовують точку зору окремих представників концепції митного союзу, які вважали, що перспективи розширення внутрішньорегіональної торгівлі в митних союзах у країнах, що розвиваються, доволі незначні через обмежені можливості перерозподілу виробничої діяльності.

Хоча члени РСАДПЗ й володіють значними запасами нафти, вона не задіяна в міжрегіональній торгівлі, а постачається лише за межі блоку. Частка внутрішньорегіонального експорту без урахування нафти, за різними оцінками, становить від 33 % до 36 %, що свідчить про успішну реалізацію домовленостей щодо вільного переміщення місцевих товарів. На світовій арені диверсифікація економіки та унеможливлення залежності від нафтогазової галузі є спільною метою країн Ради співробітництва. По суті, ці два напрями тісно пов'язані. Можна говорити лише про домінування того чи іншого напрямку на певному етапі.

Протягом перших двадцяти років після заснування РСАДПЗ зосередилася на узгодженні заходів в окремих галузях. Інтеграційний процес йшов доволі повільно, частково через значний обсяг технічної роботи, яку потрібно було виконати. Отже, на своєму шляху розвитку РСАДПЗ пройшла такі форми міжнародної економічної інтеграції: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок. Сьогодні інтеграційні зусилля Ради співробітництва спрямовані на досягнення економічного союзу, запровадження єдиної регіональної валюти. Безперечно, такі дії значно піднімуть міжнародний авторитет РСАДПЗ, посилять її зовнішньоекономічні позиції.

Якщо розглядати інтеграцію на двох таких рівнях, як м'який та жорсткий, то в цьому напрямі вважаємо за доцільне звернути увагу на створення міждержавних центрів управління. На першому рівні м'якої інтеграції в рамках моделі управління передбачено, що інтереси держав, залучених до цього процесу, узгоджуватимуться. За допомогою консенсусу прийматимуться рішення, однак держави залишатимуться максимально незалежними. На другому – жорсткому – рівні передбачено створення наднаціональних органів керівництва, головною ознакою яких є підпорядкованість національних органів інтернаціональній структурі, яка бере на себе вирішення тих чи інших питань. Створення наднаціональних органів управління є обов'язковим для отримання нових інтеграційних досягнень для прискорення в прийнятті рішень. Наразі в країнах Ради співробітництва немає органів наднаціонального управління, на відміну від Європейського Союзу, який піднявся на найвищий інтеграційний щабель, однак процес їхнього створення поступово здійснюється.

Упродовж останніх років на території держав Перської затоки виникли нові тенденції, серед яких: репатріація капіталу, розміщеного в західних країнах, і створення для нього привабливих умов для внутрішнього інвестування, а також повернення на батьківщину кваліфікованих фахівців, які після закінчення навчання в зарубіжних центрах вважають за краще працевлаштуватись у Європі або Америці. Почався процес перегулювання деяких основних галузей економіки, лібералізація ринків торгівлі й інвестицій, зміщення акценту в бік розвитку приватного сектору.

Наявність у регіоні Перської затоки капіталу, який шукає можливості для інвестицій, і висока вартість акцій країн Ради співробітництва арабських держав Перської затоки стимулюють провідні арабські компанії вносити свої акції до лістингу регіональних фондових ринків, лідером яких є Дубайська міжнародна

фінансова біржа. Загальна ринкова вартість семи фондових бірж РСАДПЗ, що становила 2000 р. усього 119 млрд дол. США, на початку 2006 р. досягла 1,2 трлн дол., що становить 95 % від загальної капіталізації арабських ринків [13]. Ринок нерухомості країн Перської затоки оцінюють у 750 млрд дол. США

Варто наголосити, що в капіталонадлишкових країнах Перської затоки склався особливий вид ринкових стосунків – «рентний капіталізм», коли високі темпи економічного зростання за відсутності конкурентного механізму відображають не стільки реальний розвиток виробничих сил, скільки високі державні витрати, джерелом яких є нафтова рента. Проте вуглеводні дають змогу цій групі арабських держав реалізувати істотні елементи стратегії стійкого розвитку, створюючи сприятливі умови для зростання продуктивних сил.

Країни ж, в яких переважають великі елементи централізованої економіки, не мають особливого вибору і змушені або приєднатись до загального руху глобалізації зі всіма несприятливими наслідками для існуючої політичної системи, або заморозити свою відсталість. У будь-якому разі арабський світ приречений на функціонування у наздоганяючому режимі.

В арабському світі економіка, як ніде, тісно пов'язана з політикою та долею правлячих режимів, які створили для себе унікальну матеріальну базу, побудовану на основі зрозумілих для мусульман і прозорих ідеологічних концепцій ісламу. У зовнішній політиці арабських країн, передусім монархій Перської затоки, на перший план висувають компоненти мусульманської та арабської консолідації. Такий стан має відповідну нормативну базу, закріплену в конституціях, де разом з арабізмом фіксують ісламську самоідентифікацію. Найвиразніше це виявляється в міжнародній діяльності ісламських кредитних організацій і фондів. Пули державного капіталу, або, як їх ще називають, фонди суверенного багатства (sovereign wealth funds – SWF), мають півстолітню історію, хоча про них заговорили лише в останні два–три роки. Такі фонди формують або за рахунок відрахувань із коштів, виручених з продажу корисних копалин, або за рахунок частини золотовалютних резервів. Першим шляхом йдуть Кувейт, Саудівська Аравія, другим – Китай, Сінгапур та ін.

За прогнозом МВФ, у найближчі п'ять років загальний обсяг суверенних фондів світу зросте з 2–3 до 6–10 трлн дол. США. Один із найбільших – ADIA з Абу-Дабі, резерви якого, за деякими оцінками, сягають 900 млрд дол. США.

Слабкий до недавнього часу розвиток фінансових ринків арабських країн Перської затоки пояснювали тим, що нагромадження вагової частини ВВП багато років відбувалося за межами регіону шляхом перекачування нафтодоларів на фінансові ринки індустриальних країн. Інвестиційне фінансування національних компаній здійснювали за рахунок внутрішніх джерел (прибуток і амортизація) та інституційного фінансування (банківські кредити на пільгових умовах). Розпочаті останніми роками господарські реформи носять край обережний і поступовий характер [14].

Країни Перської затоки не мають особливої потреби у прямих іноземних інвестиціях, загальний обсяг яких на початку століття впав до 2 млрд дол. США

на рік, проте зарубіжні інвестиції необхідні їм для отримання доступу до нових технологій і послуг. Проблемою для регіону є не брак ліквідності, а брак досвіду макроекономічного регулювання та низька ефективність інститутів державного сектору. Поліпшення інвестиційного клімату, включаючи процеси приватизації, що проводять, і інтенсифікація попиту на природні ресурси, принаймні у першій половині 2008 р., дали 24 млрд дол. США припливу ПІП 2009 р. до північно-африканських країн досліджуваного регіону.

Висновки. Усвідомлюючи різноманітність концепцій економічної сутності міжнародної інтеграції, зазначимо, що важливим імпульсом щодо її практичної реалізації є бажання країн мати дещо вищий рівень економічного розвитку, тісніше співробітництво і взаємопроникнення національних господарств. Кожна держава має право вибору певної форми інтеграції, механізмів взаємодії їхніх економік за створення регіональних інтеграційних угруповань.

Розвиток інтеграційних процесів у РСАДПЗ характеризується певними особливостями, зумовленими різними чинниками, зокрема, історичними, економічними, етнічними та іншими. Розуміння геополітичної та гео економічної реальності, її детермінованості сукупністю зазначених чинників спонукає країни-члени Ради співробітництва до пошуку найефективніших форм і типів інтеграції. У майбутньому – це створення валютної кооперації країн Перської затоки, економічного союзу, що має слугувати і прикладом для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Александров И. А.* Монархии Персидского залива: этапы модернизации / И. А. Александров. – М. : Дело и сервис, 2000. – 544 с.
2. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності : монографія / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. – К. : Знання України, 2004. – 304 с.
3. *Лук'яненко Д. Г.* Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності : навч. посіб. / Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2005. – 204 с.
4. Abgestufte Integration: Eine Alternative zum herkömmlichen Integrationskonzept? / Ed. by E. Grabitz. – Strasbourg, 1984. – 208 p.
5. *Ehlermann C-D.* How Flexible is Communities Law? An Unusual Approach to the Concept of «Two Speed» // Michigan Law Review. – 1984. – Vol. 82, No. 2. – P. 1274–1293.
6. *Fasano U.* GCC Countries: From Oil Dependence to Diversification / U. Fasano. – Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2003. – 19 p.
7. New Middle East capacity threatens European chemical industry, KPMG AG [Electronic resource] // Zurich, December 15, 2008. – 40 p. Media release. – URL:<http://www.kpmg.ch/mediareleases/13145.htm>.
8. *Гасим С.* Зовнішня торгівля країн ради співробітництва арабських держав перської затоки з європейським союзом / С. Гасим, В. Блажко // Вісник МСУ. – 2009. – С. 53–56. – (Сер. «Экономические науки»; № 2).
9. For the Common Good: GCC member states continue their integration/ from the Report: Oman 2010. – Oxford : Oxford Business Group, 2010. – 257 p.
10. *Скороход Ю. С.* Україна і арабські країни: здобутки і проблеми співробітництва / Скороход Ю. С. // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2010. – Вип. 13. – С. 34.
11. *Євтушенков В. П.* Після затишшя: Україна та арабський світ на новому етапі / В. П. Євтушенков. – К. : 2009. – 220 с.
12. *Полурез Ю. А.* Україна має великі можливості для співпраці у Перській затоці / Ю. А. Полурез. – К. : Інтерфакс, 2011.

13. Україна і сучасний Схід: стан і перспективи співробітництва // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2006. – Вип. 8. – С. 244–320.

14. Investment regimes in the Arab world: Issues and Policies / UNCTAD. – New York–Geneva, 2010. – 232 p.

Стаття надійшла до редколегії 1.06.2014.

Прийнята до друку 20.06.2014

INTEGRATION PROCESSES IN PERSIAN GULF REGION

Abumufreh Murad

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel.: (032) 239-47-81,
e-mail: abumufreh_murad@hotmail.com*

In the article are in detail considered factors and preconditions for economic integration in Persian Gulf region. Processes of integration within the Cooperation Council for the Arab States of the Gulf and main factors that affect on them are also analyzed. Factors such as: economic proximity, excess capital, identical structure of foreign trade and so on.

Key words: economic integration, integration processes, Cooperation Council for the Arab States of the Gulf.

ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В РЕГИОНЕ ПЕРСИДСКОГО ЗАЛИВА

Абумуфрех Мурад

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, Украина, 79000, тел.: (032) 239-47-81,
e-mail: abumufreh_murad@hotmail.com*

Рассмотрены факторы и предпосылки экономической интеграции в регионе Персидского залива. Проанализированы процессы интеграции в рамках Совета сотрудничества арабских государств Персидского залива, выделены основные факторы, которые на них влияют, в частности: экономическая близость, избыток капитала, одинаковая структура внешней торговли.

Ключевые слова: экономическая интеграция, интеграционные процессы, Совет сотрудничества арабских государств Персидского залива.